

การขับเคลื่อนผลิตภาพทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้ภาคิ ภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายธุรกิจ

พิชญานิน เพชรล้อมทอง¹ ระพีพรรณ พิริยะกุล²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะทางประชากรของผู้บริหาร/ผู้ประกอบการ และลักษณะธุรกิจของตัวอย่าง (2) ศึกษาระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ เครือข่ายทางการค้า ระดับศักยภาพของธุรกิจ และผลิตภาพทางธุรกิจ และ (3) ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรต้นกลาง โดยทำการศึกษากับตัวอย่างผู้บริหารที่เป็นตัวแทนหรือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 120 ตัวอย่าง จัดสรรขนาดตัวอย่างอาศัยการคำนวณค่าขั้นต่ำและสุ่มตัวอย่างจากชั้นภูมิเท่า ๆ กัน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายคุณลักษณะของประชากรและสถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัย พบว่า บุพปัจจัยมีอิทธิพลต่อผลิตภาพทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.307 0.228 และ 0.139 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการตรวจโมเดล ยังพบว่า ปัจจัยศักยภาพของธุรกิจไม่เป็นปัจจัยส่งผ่านระหว่างการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าและผลิตภาพทางธุรกิจ

คำสำคัญ: การสนับสนุน; ผลิตภาพทางธุรกิจ; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

พิชญานิน เพชรล้อมทอง และระพีพรรณ พิริยะกุล. (2565). การขับเคลื่อนผลิตภาพทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้ภาคิ ภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายธุรกิจ. *วารสารดุสิตทางสังคมศาสตร์*, 12(3), 759-776.

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
19/1 ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160, ประเทศไทย

อีเมล: p.pitchayanin@gmail.com

² คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Driving the Productivity of Small and Medium Enterprises under the Alliances of Government Agencies, Academic Agencies, and Business Networks

Pitchayanin Petlomtong¹ Rapepun Piriyaikul²

Abstract

This research article aim to study the population and business characteristics of executives/entrepreneurs. The level of supporting factors: government, academic, business networks, firm capability, and firm performance. Influence of support from the government, academic, and business networks by using firm capability factor as a mediator and examining firm capability as a mediating variable. The model verification conducts of small and medium enterprises (SMEs) from the agriculture sector in lower-northern region 1 of Thailand as sampling units 120 samples. The sample size allocation by minimum value calculation and stratified random sampling by using descriptive statistics to illustrate population characteristics and inferential statistics for analysis of Structural Equation Models (SEM).

The results of this study show that the driven factors impact the firm's productivity significantly with values equal to 0.307, 0.228, and 0.139 respectively. Besides, the inspection found that firm capability is not a mediator of business network and firm productivity.

Keywords: Support; Firm Productivity; Small and Medium Enterprises (SMEs)

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Petlomtong, P., & Piriyaikul, R. (2022). Driving the productivity of small and medium enterprises under the alliances of government agencies, academic agencies, and business networks. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(3), 759-776.

¹ Doctor of Business Administration Program in Business Administration, Southeast Asia University
19/1 Petchkasem Road, Nongkhaem, Bangkok 10160, Thailand
Email: p.pitchayanin@gmail.com

² Faculty of Science, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนเหนือล่าง 1 ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ จังหวัดพิจิตร โขงเจียม อุตรดิตถ์ สุโขทัย และจังหวัดตาก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูกจึงทำให้มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การผลิตพืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน สำหรับในด้านอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม เช่น ธัญพืชและน้ำตาล เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ สามารถขยายตลาดการค้าและเป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรผ่านทางจุดเชื่อมต่อดินแดน นอกจากนี้ ยังมีอัตราการเจริญเติบโตของจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ มีขนาดเศรษฐกิจภาคการเกษตรมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศค่อนข้างมาก จากศักยภาพและจุดเด่นดังกล่าวจึงทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการผลิตที่สนับสนุนต่อการสร้างแรงงานในท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนห่วงโซ่คุณค่าในทางท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตรที่เป็นหัวใจหลักของประเทศไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (value added) ในการแปรรูปจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1, 2019)

ถึงแม้ว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรของภูมิภาคและของประเทศ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนาดกลางและกลางนั้น เป็นธุรกิจที่ดำเนินการด้วยตนเอง ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจต่ำ มีการจ้างงานจำนวนไม่มาก (Organisation for Economic

Cooperation and Development, 2005) เป็นหน่วยธุรกิจที่มีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถพัฒนาและเป็นผู้คิดค้นสินค้าและบริการต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ไม่สามารถนำวัตถุดิบหรือสินค้าที่มีไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มมูลค่าได้เท่าที่ควร (The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1, 2019) การเข้าถึงทางการเงินที่มีอย่างจำกัดและยุ่งยากในพิธีการ (protocol) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังขาดศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนาการใช้ความรู้ในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงขาดศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่ภาครัฐลงทุนเพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแต่ส่งต่อผลิตภาพทางธุรกิจขององค์กร (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2017)

ผลิตภาพ (productivity) เป็นการวัดความสามารถในการใช้ปัจจัยการผลิต (input) ให้กลายเป็นผลผลิต (output) โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่การผลิต (Prowle, Lucas, Barnes, & Lowth, 2017) เป็นปัจจัยสำคัญในการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กร และประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ได้มา ซึ่งการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กรมีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันและการเติบโตทางธุรกิจค่อนข้างสูง โดยการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาจต้องการปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน จำเป็นต้องอาศัยนโยบาย แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายภาคส่วนเป็นกลไกที่สำคัญในการกระตุ้นการเติบโตในการพัฒนาธุรกิจและการบูรณาการการทำงานร่วมกัน อันประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) รวมทั้งการสนับสนุนทางเครือข่ายทางการค้า (business network support) ในท้องถิ่นเข้ามาช่วย

ขับเคลื่อนให้ธุรกิจส่วนนี้สามารถสร้างผลผลิตที่มีมูลค่าและคุณค่าในการแข่งขันได้ (Herliana, 2015)

ทั้งนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการนำเทคโนโลยีรวมทั้งการสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ในภาคการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อการทำธุรกิจที่ยั่งยืน (Doh & Kim, 2014) การสนับสนุนในห่วงโซ่ธุรกิจเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ คือการเข้าถึงทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน จนถึงปลายน้ำในการส่งมอบสินค้าให้ถึงมือลูกค้า (Hansen, Rand, & Tarp, 2009) โดยให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จับต้องได้ (tangible) เช่น การเข้าถึงแหล่งการเงิน วัตถุดิบ พื้นฐานโครงสร้างการทำธุรกิจ และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (intangible) เช่น ความรู้ในการผลิต แหล่งตลาดรวมทั้งการสนับสนุนทางด้านแรงงานให้พนักงานด้วยการให้การอบรมฝึกทักษะอาชีพเพื่อยกมาตรฐานการผลิต ตลอดจนสนับสนุนด้านการตลาดในการเป็นที่ปรึกษาและช่วยพัฒนาต้นแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสนองความต้องการของตลาดโดยไม่ต้องอาศัยการทำงานควบคู่ไปกับหน่วยงานวิชาการในการช่วยพัฒนาความคิดและธุรกิจใหม่ๆ (Darwish, Joseph, Selvaraj, Dohse, & Walter, 2014) นอกจากนี้ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถาบันวิชาการกับผู้ประกอบการ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้เข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ และการเชื่อมโยงกิจกรรมการสนับสนุนต่างๆ เช่น การจัดอบรมฝึกทักษะ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถจัดตั้งหรือดำเนินธุรกิจได้สำเร็จ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ICT) เข้ามาช่วยในการทำธุรกิจ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายทางการค้าหรือการรวมกลุ่ม จะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเกิดความร่วมมือและความเชื่อมโยงทางธุรกิจที่เกื้อหนุนกันได้และเกิดการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ในการพัฒนา

ผู้ประกอบการตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ การร่วมมือและเชื่อมโยงกันในการทำงานนั้น ทำให้องค์กรสามารถเข้าถึงศักยภาพของธุรกิจอันประกอบไปด้วยการเรียนรู้และศักยภาพในการผลิตและพัฒนาสินค้าหรือบริการของคู่ค้าร่วมธุรกิจ (Distanont, Haapasalo, Rassameethes, & Lin, 2012) เพื่อยกระดับผลการดำเนินงานและการเติบโตขององค์กร (Wang, Tong, & Koh, 2004) โดยใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพที่ครอบคลุมห่วงโซ่อุปทานจากวัตถุดิบจนเป็นสินค้า และส่งมอบถึงลูกค้า ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Peng, Schroeder, & Shah, 2008) ซึ่งนำไปสู่ผลการดำเนินงานขององค์กรที่สูงขึ้น (Mukerji, Fantazy, Kumar, & Kumar, 2010) อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการเริ่มต้นและสานสัมพันธ์ความร่วมมือดังกล่าวข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพก็จะสามารถสร้างประสิทธิผลให้ผู้ประกอบการได้ในระดับหนึ่ง โดยใช้บทบาทของภาคการศึกษาและภาคธุรกิจร่วมกับภาครัฐในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีสำหรับนวัตกรรม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัยและสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร (Wilson, 2007) นำไปสู่โอกาสในการพัฒนาผลผลิตภาพขององค์กรที่ดีขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากข้อจำกัดของต้นทุนของธุรกิจขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยทั้งด้านเงินทุนและความรู้ ดังนั้นการใช้เครือข่ายจึงมีความสำคัญที่จะสนับสนุนให้ธุรกิจเหล่านี้ซึ่งมีจำนวนมากให้สามารถคงอยู่ในธุรกิจได้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นยังส่งผลถึงเศรษฐกิจระดับประเทศด้วยขนาดการจ้างงานที่มีมูลค่าสูง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในประเด็นหัวข้อ “การสนับสนุนผลผลิตภาพทางธุรกิจจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายทางการค้า” โดยศึกษาในกรอบพุทธิปัญญ การสนับสนุนของภาครัฐ การสนับสนุนจาก

หน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า โดยมีปัจจัยตาม คือศักยภาพทางธุรกิจ ศักยภาพในการเรียนรู้และศักยภาพในการผลิตเป็นตัวแปรต้นกลางที่สนับสนุนผลิตภาพทางธุรกิจ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ และเครือข่ายทางการค้า เพื่อส่งเสริมผลิตภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อันจะส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้อยู่ในระดับมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางประชากรของผู้บริหาร/ผู้ประกอบการ และลักษณะธุรกิจของตัวอย่าง
2. เพื่อศึกษาระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานวิชาการ เครือข่ายทางการค้า ระดับศักยภาพของธุรกิจ และผลิตภาพทางธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้าต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรต้นกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (network support) ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สองคือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (learning capability) และศักยภาพในการผลิต (product manufacturing capability) ผลิตภาพทางธุรกิจ (firm productivity)
2. ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง ประชากร

คือ ผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และตัวอย่าง จำนวน 120 ตัวอย่าง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และ จังหวัดตาก

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงบริหาร ผลการศึกษามีทั้งประเด็นที่เป็นทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่สามารถนำไปสู่แนวทางในการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการพัฒนาให้เกิดผลิตภาพทางธุรกิจ ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนมีการนำไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน สำหรับประเด็นที่เป็นจุดแข็งจะนำไปสู่การส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและกลาง เพื่อใช้สำหรับเป็นเป็นมาตรฐานต่อไป

2. ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี ผลิตภาพทางธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการวัดผลการดำเนินธุรกิจขององค์กร ที่ต้องมีการประเมินผลและติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสนับสนุนทฤษฎีการตั้งเป้าหมายในประเด็นการวัดผลการดำเนินงานแบบคุณภาพที่นำมาปรับใช้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดผลิตภาพเพื่อช่วยให้พนักงานเกิดเป้าหมายร่วมกัน เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ภาครัฐมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสนับสนุนประชาชน เกษตรกร หรือหน่วยธุรกิจในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ (Mulyaningsih, 2015)

รวมถึงสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อกระตุ้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้นำเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ในภาคการผลิตเพื่อการทำธุรกิจที่ยั่งยืน (Doh & Kim, 2014) โดยงานศึกษาของ Fatoki (2014) ที่พบว่า การที่ภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ประกอบด้านต่างๆ เป็นการสร้างรากฐานศักยภาพในการเรียนรู้ และศักยภาพในการผลิตสินค้าให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คล้ายคลึงกับงานศึกษาของ Hansen et al. (2009) ทำการศึกษาผู้ประกอบการในประเทศเวียดนาม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ด้านการเงิน และความช่วยเหลือในด้านความรู้ทางกฎหมาย การฝึกอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถเกิดศักยภาพในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดผลผลิตภาพและการเติบโตของธุรกิจ

แนวคิดการสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ

หน่วยงานวิชาการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดการร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการและมหาวิทยาลัยสู่เป้าหมายในการสร้างผลตอบแทนต่อธุรกิจ (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2018) นำไปสู่โอกาสในการต่อยอดเชิงพาณิชย์ (Afonso, Monteiro, & Thompson, 2010) ขณะที่ Mitanoski, Kojic, Jaksic, and Marinkovic (2013) พบว่า หน่วยงานวิชาการและนักวิชาการเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเป็นแหล่งขององค์ความรู้ และทักษะทางเทคนิคใหม่ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างความยั่งยืน งานศึกษาของ Plechero (2011) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเพิ่มศักยภาพในกระบวนการผลิตที่สามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับ Lisowska and Stanistawski (2014) พบว่า หน่วยงานวิชาการช่วยสนับสนุนกิจกรรมทางนวัตกรรมของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการปรับปรุงการเข้าถึงองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและการสร้างนวัตกรรม ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ

แนวคิดการสนับสนุนจากเครือข่ายทางธุรกิจ

เครือข่ายทางธุรกิจมีบทบาทในการเชื่อมโยงทางธุรกิจการค้าในการร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกันของสมาคมหรือกลุ่มเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ (Ford, Gadde, Hakansson, & Snehota, 2006) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล แนวคิด เทคโนโลยี รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด (Marinova & Phillimore, 2003) ช่วยให่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเกิดความร่วมมือและความเชื่อมโยงทางธุรกิจที่เกื้อหนุนกันได้ ทำให้เกิดการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบได้ราคาไม่สูง และมีอำนาจในการต่อรองกับตลาดมากขึ้น (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2018) งานศึกษาของ Xu, Lin, and Lin (2008) พบว่า เครือข่ายทางการค้ามีผลเชิงบวกต่อนวัตกรรมและศักยภาพในการเรียนรู้ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กร ในการส่งเสริม แบ่งปันความรู้ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร นอกจากนี้งานศึกษาของ Schoonjans, Van Cauwenberge, and Vander Bauwhede (2011) พบว่า เครือข่ายทางการค้าช่วยอำนวยความสะดวกในการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการสร้างผลผลิตภาพขององค์กร โดยเฉพาะการเติบโตและความอยู่รอดขององค์กร

แนวคิดศักยภาพของธุรกิจ

งานวิจัยของ Wang and Zeng (2017) พบว่า ศักยภาพของธุรกิจมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่นำไปสู่ผลผลิตภาพของธุรกิจ และการเติบโตขององค์กร โดยศักยภาพ ของธุรกิจ ประกอบไปด้วยปัจจัยลำดับที่สอง จำนวน 2 ปัจจัย คือ (1) ศักยภาพในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นแสวงหา ข้อมูล การถ่ายโอนความรู้ การบูรณาการและการนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพนักงานองค์กรผนวกกับ การสนับสนุนขององค์กร (Zhao, Li, Lee, & Chen, 2011) ช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการ ปรับปรุง สร้างแนวคิดใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อ การแข่งขันมากขึ้น (Argote, McEvily, & Reagans, 2003) งานศึกษาของ Chiva, Alegre, & Lapiedra (2007) พบว่า ศักยภาพในการเรียนรู้ขององค์กร เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กรในอนาคต และเป็นแหล่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับ McGregor and Ulrich (2017) ที่พบว่า ศักยภาพในการเรียนรู้นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการ เปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อการเพิ่มผลผลิตภาพทางธุรกิจ (2) ศักยภาพในการผลิตสินค้า งานศึกษาของ Wong and Karia (2010) อธิบายว่า การใช้ประโยชน์จาก ศักยภาพในการผลิต ช่วยให้สินค้าและบริการส่งผล เชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความผูกพันต่อ องค์กรนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขององค์กร ผลการ วิจัยในปี 2018 ของ Yu, Ramanathan, Wang, and Yang (2018) แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของ งานวิจัยก่อนหน้าว่าศักยภาพในการผลิตสินค้าและ บริการ ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีและกระบวนการ ผลิต ครอบคลุมการใช้วัตถุดิบ การใช้ทักษะความรู้ที่มี ประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่น ส่งผลเชิงบวกอย่างมี นัยสำคัญต่อผลผลิตภาพของธุรกิจ

ผลผลิตภาพทางธุรกิจ

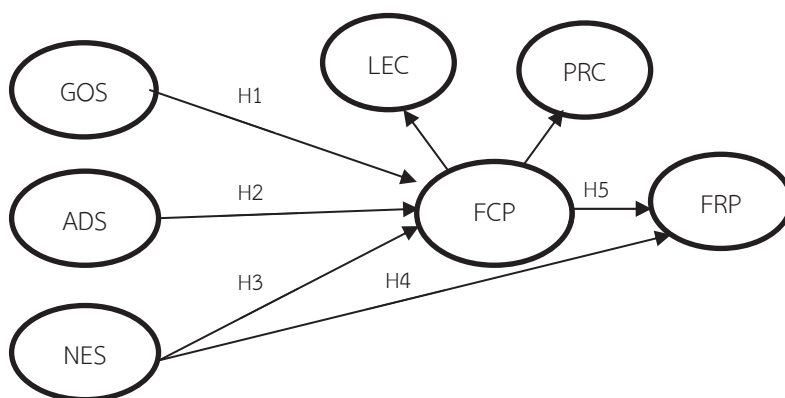
เป็นการวัดความสามารถในการใช้ปัจจัยในการ ผลิต (input) ให้กลายเป็นผลผลิต (output) โดยใช้ ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ขององค์กร (Queensland Productivity Commis- sion, 2016) เพื่อบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มผลกำไรของ องค์กร ลดต้นทุนและลดการสูญเสียในกระบวนการ ผลิต (Prowle et al., 2017) ในขณะที่ Kenton (2019) กล่าวว่า ผลผลิตภาพเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการเติบโต ทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันทาง ธุรกิจ งานศึกษาของ Kurniawati and Henry (2015) พบว่า การมีส่วนร่วมของภาครัฐและหน่วยงานวิชาการ ในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญ ที่ ให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำไปปฏิบัติได้ จริง สามารถช่วยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการเพิ่มผลผลิตภาพทางธุรกิจ โดยลดระยะเวลาการ ผลิต เพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการ นำไปสู่ การเติบโตของผลประกอบการและผลกำไร

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์บทปัจจัยด้านต่างๆ ที่ ใช้เป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS) คือ การช่วยเหลือทั้งทางด้านทรัพยากรพื้นฐาน ในการดำเนินธุรกิจ เช่น ระบบสาธารณูปโภค การเดิน ทาง โดยเฉพาะในส่วนของการวิสาหกิจขนาดกลางและ ย่อมให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรในราคาถูก นอกจากนี้ ยังรวมถึงการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อประกอบอาชีพได้ (Mulyaningsih, 2015) ด้วยการสนับสนุนดังกล่าวจึง ส่งผลให้ธุรกิจกลุ่มนี้มีศักยภาพในการทำธุรกิจและนำ ไปสู่เป้าหมายคือผลผลิตภาพธุรกิจ (Doh & Kim, 2014; Hansen et al., 2009) ส่วนปัจจัยการสนับสนุน จากหน่วยงานวิชาการ (ADS) คือ การให้ความรู้และ ถ่ายทอดความรู้โดยสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุน การสร้างนวัตกรรมและต่อยอดภูมิปัญญาสู่ท้องถิ่น

นอกจากนี้ หน่วยงานวิชาการในส่วนของภาครัฐ เช่น หน่วยงานกรมพัฒนาฝีมือแรงงานก็มีหน้าที่เช่นเดียวกันกับหน่วยงานวิชาการของสถาบันการศึกษา ผลการศึกษาของ Afonso et al. (2010), Mitanoski et al. (2013), Plechero (2011) มีข้อค้นพบว่า หน่วยงานดังกล่าวเหล่านี้มีบทบาทในการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ลดต้นทุนในกระบวนการผลิตสินค้า รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ท้องตลาดในเชิงพาณิชย์ นอกเหนือจากหน่วยงานในส่วนของภาครัฐแล้ว การมีเครือข่ายทางการค้า (NES) ที่เกิดจากธุรกิจในพื้นที่เดียวกันหรือธุรกิจที่เกื้อกูลกันยังสามารถส่งเสริมให้เกิดความรู้ และการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันเพื่อ

ช่วยลดต้นทุนในกระบวนการผลิตได้อีกด้วย การสนับสนุนดังกล่าวจะนำไปสู่ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC) ทำให้เกิดการแบ่งปันระหว่างองค์กร เกิดการสร้างพันธมิตรทางการค้าและนำไปสู่การเติบโตทางธุรกิจซึ่งปัจจัยคั่นกลางคือ ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สองคือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC) และศักยภาพในการผลิต (PRC) ปัจจัยดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อผลิตภาพของธุรกิจ (FRP) อันหมายถึงมูลค่าทางการค้าและการลดต้นทุน การเชื่อมโยงของปัจจัยตามกรอบแนวคิดตามภาพ 1 ที่สังเคราะห์ได้ อาศัยผลการศึกษาของ Xu et al. (2008) ร่วมกับผู้วิจัยอื่นที่กล่าวมาแล้ว



ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ในแต่ละปัจจัย GOS: การสนับสนุนจากภาครัฐ ADS: การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ NES: การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า FCP: ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วย ปัจจัยลำดับที่สอง คือ LEC: ศักยภาพในการเรียนรู้ และ PRC: ศักยภาพในการผลิต FRP: ผลิตภาพของธุรกิจ (firm productivity)

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (ADS) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของ

ธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 3 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ (FCP)

สมมุติฐานที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่าย

ทางการค้า (NES) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP)

สมมุติฐานที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในปัจจัยที่ศึกษาจากการสุ่มตัวอย่างในประชากรที่เป็นผู้บริหารหรือตัวแทนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต ในเขตกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และจังหวัดตาก จำนวน 120 ตัวอย่าง เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัด การกำหนดขนาดตัวอย่างจึงอาศัยการคำนวณตามหลักการของ Cohen (1988), Westland (2010) เป็นวิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ ผลการคำนวณจากสูตรตัวอย่าง n ขั้นต่ำที่ได้เท่ากับ 100 ตัวอย่าง และกำหนดเผื่อไว้กรณีที่แบบสำรวจไม่สมบูรณ์ร้อยละ 20 ได้จำนวน 120 ตัวอย่างจากการกำหนดตัวแปร Latent Variable จำนวน 6 ตัวแปร และตัวแปรเชิงประจักษ์ จำนวน 30 ตัวแปร แผนการสุ่มตัวอย่างใช้แบบ Stratified Simple Random Sampling โดยการจัดสรรแบบเท่าเทียม (equal allocation) โดยใช้จังหวัดเป็นชั้นภูมิ แล้วสุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากแต่ละจังหวัดแบบง่าย จับสลากจากรายชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เก็บรวบรวมจากจังหวัด ได้โควตาจังหวัดละ 24 แห่ง ได้จำนวนตัวอย่างรวม 120 ตัวอย่าง ในการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

สูตร

$$n = \left[50 \left(\frac{j}{k} \right)^2 - 450 \left(\frac{j}{k} \right) + 1100 \right]$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) จำนวน 30 ชุด ที่ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (try out) โดยผู้วิจัยจะส่งลิงก์แบบสอบถาม (google form) ให้ตัวอย่างดำเนินการให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับ (1 หมายถึง การปฏิบัติน้อยที่สุด/ความเป็นจริงน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง การปฏิบัติมากที่สุด/ความเป็นจริงมากที่สุด) ที่สามารถเลือกตอบได้เพียงแค่คำตอบเดียว ประกอบไปด้วยมาตรวัดทั้งสิ้น 6 ส่วน จำนวน 30 ข้อ ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) ส่วนที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (academic support) ส่วนที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (business network support) ส่วนที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจ (firm capability) ประกอบด้วยปัจจัยลำดับที่สอง คือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (learning Capability) และศักยภาพในการผลิต (product manufacturing capability) และ ส่วนที่ 6 ผลิตภาพของธุรกิจ (firm productivity)

3. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสัมประสิทธิ์ความผันแปร (CV) และสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1.1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของตัวอย่างพบว่า ผู้บริหารที่เป็นตัวแทนหรือผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 59.17 อายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี

คิดเป็นร้อยละ 41.67 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.50 และ ที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 41.66 ระดับ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างในช่วง จำนวน 15,001-20,000 บาท ช่วง จำนวน 20,001-30,000 บาท และ ช่วง จำนวน 30,001-40,000 บาท มีค่าใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 25 สำหรับรายได้สูงกว่า จำนวน 40,000 บาท มีจำนวนร้อยละ 10

1.2 ข้อมูลในส่วนของการธุรกิจ มีจำนวนธุรกิจ

ขนาดเล็กจำนวนร้อยละ 75 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่ม ธุรกิจขนาดเล็กในภาคเหนือตอนล่าง 1 ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ส่วนจำนวนธุรกิจที่การสุมตัวอย่างในแต่ละจังหวัด มีขนาดเท่ากันตามที่กำหนดไว้ในแผนการสุมตัวอย่าง ความยาวนานของการประกอบธุรกิจคือจำนวนปีที่ ประกอบธุรกิจ พบว่า ในตัวอย่างมีช่วงเวลา 6-10 ปี จำนวนสูงสุดคือร้อยละ ประมาณ 36 และมากกว่า 15 ปี มีจำนวนร้อยละประมาณ 19

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ระดับปัจจัยในการศึกษาจากตัวอย่างตามกรอบแนวคิด

ปัจจัย	$\bar{X}$	SD	CV	ระดับ
การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOS)	3.64	1.13	0.31	มาก
การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ (ADS)	3.85	0.98	0.25	มาก
การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES)	3.30	0.96	0.29	ปานกลาง
ศักยภาพของธุรกิจ				
ปัจจัยลำดับที่ 2 คือ ศักยภาพในการเรียนรู้ (LEC)	3.78	0.99	0.26	มาก
ปัจจัยลำดับที่ 2 คือ ศักยภาพในการผลิต (PRC)	3.85	0.90	0.23	มาก
ภาพรวมศักยภาพของธุรกิจ (FCP)	3.82	0.94	0.25	มาก
ผลิตภาพของธุรกิจ (FRP)	3.79	0.86	0.23	มาก

จากตาราง 1 พบว่า โดยภาพรวมตัวอย่างมีการ ยอมรับในส่วนของการสนับสนุนที่มาจาก การสนับสนุน จากหน่วยงานวิชาการ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.85 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรต่ำสุดคือ เท่ากับ 0.25 ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยตัวอย่างประเมิน ปัจจัยนี้ทิศทางเดียวกันในระดับสูงสุดเมื่อเทียบกับ ปัจจัยการส่งเสริมอื่น กล่าวได้ว่าการสนับสนุนจากภาค รัฐและการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า จัดเป็น จุดอ่อนในการส่งเสริมปัจจัยศักยภาพของธุรกิจ อันนำไปสู่ผลิตภาพทางธุรกิจ ในส่วนของการปัจจัยศักยภาพของ

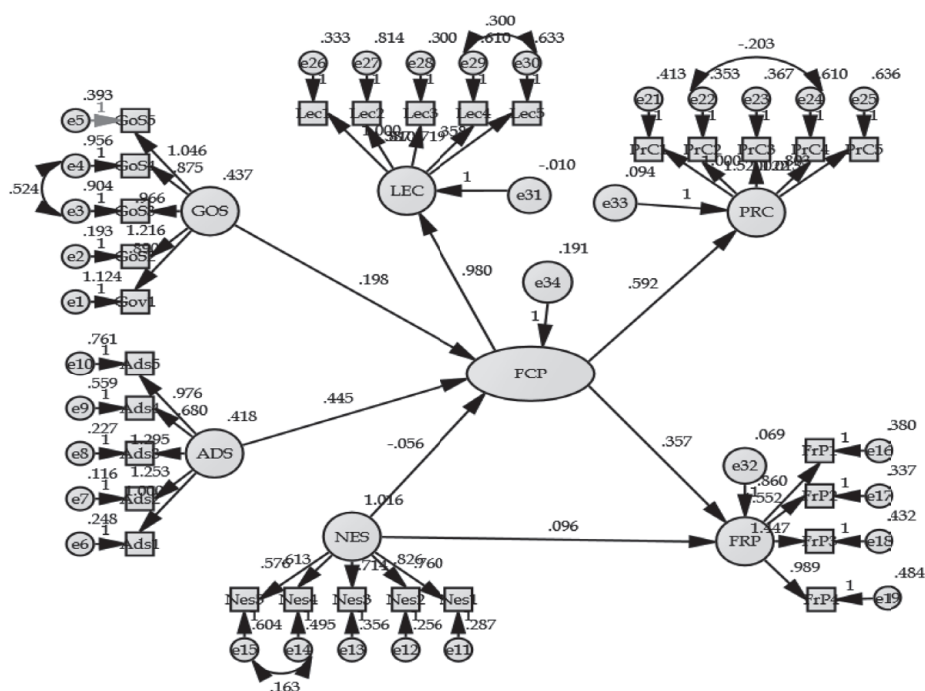
ธุรกิจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับ มาก และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปร เท่ากับ 0.25 ไม่เกินร้อยละ 0.30 ยอมรับได้ว่าความคิดเห็น ของตัวอย่างยังอยู่ในระดับที่คล้อยตามกัน นอกจากนี้ ในส่วนของการผลจากการสนับสนุนของทั้งปัจจัยจาก สามพหุภาคีทั้งทางตรงและทางอ้อมในส่วนของการผลิต ภาพของธุรกิจพบว่า ปัจจัยนี้มีค่า เท่ากับ 3.79 โดย ภาพรวมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้อยตามกันด้านของ ผลิตภาพธุรกิจจากค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรมี ค่า เท่ากับ 0.23

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการกลุ่มตัวแปรในแต่ละปัจจัยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้ดัชนีความเหมาะสม ตามมาตรฐาน (Gerbing & Anderson, 1984; Kenny & McCoach, 2003) ดังนี้ $\chi^2/df = 2.239$, RMR = 0.096, GFI = 0.786 และ TLI = 0.767 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในระดับยอมรับได้ (acceptable) โดยค่าของน้ำหนัก

(loading factor) ของทุกตัวแปรเชิงประจักษ์มีค่าอยู่ในระดับ $p > .05$

3.2 การปรับตัวแบบและศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า ต่อผลิตภาพทางธุรกิจ โดยมีปัจจัยศักยภาพของธุรกิจเป็นตัวแปรคั่นกลาง (รวมถึงการทดสอบสมมุติฐาน)



Chi-Square = 790.963, df= 363, Chi-Square/df= 2.179, GFI= .789, CFI= .837, RMSEA = .080, RMR = .084

ภาพ 2 ตัวแบบที่ผ่านการปรับเพื่อความเหมาะสม

ผลการทดสอบในตัวอย่างโดยใช้ค่ามาตรฐานความกลมกลืน $\chi^2/df = 2.179$, RMSEA = 0.079, CFI = 0.837, IFI = 0.844, RMR = 0.084 และ AGFI =

0.787 ถือว่าความเหมาะสมของตัวแบบเมื่อเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับเกณฑ์พอใช้ (Gerbing & Anderson, 1984; Kenny & McCoach, 2003)

ตาราง 2

ค่าสถิติในการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์	t-test	p-value	สรุป
GOS -> FCP	0.198*	2.270	0.023	สนับสนุน
ADS -> FCP	0.445***	4.659	0.000	สนับสนุน
NES -> FCP	-0.056	-1.097	0.272	ไม่สนับสนุน
NES -> FRP	0.096*	2.204	0.028	สนับสนุน
FCP -> FRP	0.357**	2.953	0.003	สนับสนุน

* $p > .05$, ** $p > .01$, *** $p > .001$

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานจากตาราง 2 แบ่งผลการทดสอบได้ 2 ประเภท ได้แก่ (1) ผลการทดสอบที่สนับสนุนสมมุติฐาน ได้แก่ สมมุติฐานที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ สมมุติฐานที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ สมมุติฐานที่ 4 การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ และ สมมุติฐานที่ 5 ศักยภาพของธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ และ (2) ผลการทดสอบที่ไม่สนับสนุนสมมุติฐาน ได้แก่ สมมุติฐานที่ 3 ศักยภาพของธุรกิจไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ

ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐและการสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานวิชาการมีการสนับสนุนจริงตามความเห็นผู้ประกอบการ ดัง

ข้อมูลสนับสนุนด้วยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากตัวอย่างบางราย คือ มีการฝึกอบรมทางการเกษตร และการฝึกอบรมช่างฝีมือ เป็นต้น ในขณะที่หน่วยงานมหาวิทยาลัยมีการนำองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสินค้าถ่ายทอดสู่ท้องถิ่น รวมถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น เช่น การแปรรูปอาหาร ให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่า สำหรับในส่วนเครือข่ายทางการค้าไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภาพทางธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีทิศทางเป็นลบ เนื่องจากการทำธุรกิจไม่มีการสร้างเครือข่ายร่วมกันนอกจากนี้ยังพบว่าธุรกิจส่วนใหญ่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตรพื้นเมือง มักเป็นการแข่งขันกันเองมากกว่าการเกื้อกูลกัน ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่ชุมชนในท้องถิ่นต้องทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างอำนาจในการแข่งขันร่วมกัน

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิทางตรง อิทธิทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปร		GOS	ADS	NES	FCP
FCP	DE	0.198*	0.445**	-0.056	NA
	IE	NA	NA	NA	NA
	TE	0.198**	0.445**	-0.056	NA
FRP	DE	NA	NA	0.096*	0.357**
	IE	0.071	0.158	0.076	NA
	TE	0.071	0.158	0.076	0.357**

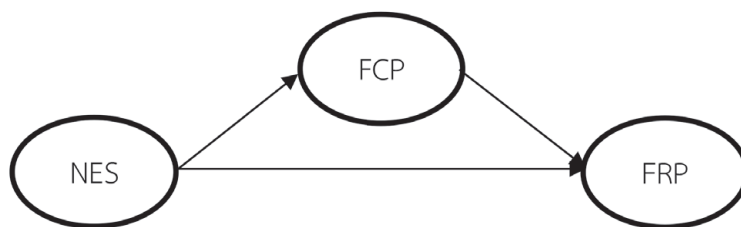
หมายเหตุ: DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม และ TE หมายถึง อิทธิพลรวม

* $p > .05$, ** $p > .01$, *** $p > .001$

จากตาราง 3 พบว่า อิทธิพลรวมต่อผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) คือการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีอิทธิพลสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยหลายแห่งที่มีนโยบายการนำความรู้จากการวิจัยและพัฒนาถ่ายทอดสู่สถานประกอบการและท้องถิ่น ซึ่งนโยบายและผลการปฏิบัติดำเนินงานของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ได้มีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ในเชิงประจักษ์ มีข้อสังเกตว่าเครือข่ายอื่นยังมีพลังในระดับต่ำซึ่งควรต้องมีการจัดการส่วนนี้เพื่อส่งเสริมผลิตภาพทางธุรกิจให้สูงขึ้น

4. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัจจัยคั่นกลาง

จากผลการวิจัยตามภาพ 2 นำมาขยายผลการศึกษาคูณสมบัติของปัจจัยคั่นกลางว่ามีคุณสมบัติเป็นปัจจัยส่งผ่านระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่าย (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) หรือไม่ โดยจากการวิธี Sobel Test พบว่าค่า $p = 0.303$ แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ไม่เป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) ($p > .05$)



ภาพ 3 การทดสอบว่า FCP ไม่มีคุณสมบัติเป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่าง NES กับ FRP

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ตัวอย่างมีการยอมรับใน ส่วนของการสนับสนุนที่มาจาก การสนับสนุนจากหน่วยงานวิชาการสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.85 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความผันแปรต่ำสุด คือ เท่ากับ 0.25 แสดงถึงระดับและทิศทางการประเมินว่าสูง และมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันนี้ จึงเป็นจุดแข็งของการส่งเสริมศักยภาพและนำไปสู่ผลิตภาพทางธุรกิจ ผลการศึกษานี้สนับสนุนงานศึกษาในอดีตของ Hendry, Brown, and DeFillippi (2000), Smith (2011) ที่มีข้อค้นพบว่า การถ่ายทอดความรู้และทักษะของหน่วยงานวิชาการที่เกิดจากการพัฒนาวิจัยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการต่อยอดผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ในเชิงพาณิชย์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาการจัดการและการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยหน้าที่และบทบาทของสถาบันการศึกษา นอกจากเรื่องของการเรียนแล้วยังต้องมีการค้นคว้าวิจัยและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อช่วยภารกิจและท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ผลการศึกษานี้ยังสนับสนุนงานของ Vekic and Borocki (2017) ที่อธิบายว่าการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีจากผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานวิชาการ ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน และผลการศึกษาสนับสนุนทุกสมมุติฐานยกเว้น การสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพของธุรกิจ อันเนื่องมาจากผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีธุรกิจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่มาก (homogeneous business) จึงมีความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน และกลายมาเป็นคู่แข่งกันเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดเป็นจุดอ่อนของประเด็นนี้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Burt (1992), Granovetter (1973) ที่พบว่า ธุรกิจที่เหมือนกันจะมีการแบ่งปันความรู้ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีความแตกต่างกันจึง ทำให้โอกาสในการเกิดนวัตกรรมอยู่

ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันในการที่จะสร้างความแตกต่างของสินค้า ถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน หรืออาจจะเป็นการสร้างรูปแบบธุรกิจในรูปแบบที่เป็นห่วงโซ่ในการผลิต ซึ่งทำให้ไม่เกิดการแข่งขันกันเอง ในกรณีที่ไม่ใช้กลยุทธ์ดังที่กล่าวมานี้ก็อาจจะรวมธุรกิจเป็นเครือข่ายในแนวทางของสหกรณ์การเกษตร เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับลูกค้า ไม่ตัดราคากันเองซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะส่งผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้นการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายจึงต้องหาทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจทั้งกลุ่ม นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของธุรกิจ (FCP) ไม่เป็นปัจจัยส่งผ่าน (mediator) ระหว่างปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายทางการค้า (NES) กับผลิตภาพทางธุรกิจ (FRP) งานศึกษาของ Carson, Cromie, McGowan, and Hill (1995) พบว่า เครือข่ายมีความสำคัญต่อองค์กรในการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงเครือข่ายที่มีความหลากหลายช่วยให้ผู้ประกอบการได้มีการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้ดีขึ้นนำไปสู่การเกิดผลิตภาพทางธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกในการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในกลุ่มธุรกิจที่มีการผลิตเหมือนกัน ว่าควรไปในทิศทางใดที่เหมาะสมระหว่างการรวมกลุ่มเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนธุรกิจไปในแนวทางที่เหมาะสม คือ (1) การนำธุรกิจมาสร้างเป็นห่วงโซ่ในการผลิตเพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนกันแต่เป็นการเกื้อกูลกัน (2) การประกอบธุรกิจผลิตสินค้ากลุ่มเดียวกันแต่มีความแตกต่างในการพัฒนาความแตกต่าง (product differentiation) โดยการช่วยกันวิจัยและพัฒนาด้วยกัน รวมทั้งการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อตอบสนองต่อลูกค้าแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน และ (3) การรวมกลุ่มกันเป็นผู้ผลิตสินค้าที่เหมือนกันเพื่อ

สร้างอำนาจในการต่อรองกับลูกค้า เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบการ
การทั้งหลายเป็นคู่แข่งกันเองทางการค้า

ย่อมเพิ่มเติมในส่วนของภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย
ไม่เฉพาะภูมิภาคเหนือตอนล่าง

2. ควรมีการศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

References

- Afonso, O., Monteiro, S., & Thompson, M. J. R. (2010). *A growth model for the quadruple helix innovation theory*. Retrieved from https://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/11703/1/NIPE_WP_12_2010.pdf
- Argote, L., McEvily, B., & Reagans, R. (2003). Managing knowledge in organizations: An integrative framework and review of emerging themes. *Management Science*, 49(4), 571-582.
- Burt, R. S. (1992). *Structural holes: The social structure of competition*. Harvard University Press.
- Carson, D., Cromie, S., McGowan, P., & Hill, J. (1995). *Marketing and entrepreneurship in SMEs: An innovative approach*. Prentice Hall.
- Chiva, R., Alegre, J., & Lapiedra, R. (2007). Measuring organizational learning capability among the workforce. *International Journal of Manpower*, 28(3/4), 224-242.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Darwish, S., Joseph, J., Selvaraj, P., Dohse, D., & Walter, S. G. (2014). The role of universities in developing Small and Medium Enterprises (SMEs): Future challenges for Bahrain. *International Business and Management*, 8(2), 70-77.
- Distanont, A., Haapasalo, H., Rassameethes, B., & Lin, B. (2012). Knowledge transfer pattern in collaborative product development. *International Journal of Intellectual Information Management*, 3(1), 59-81.
- Doh, S., & Kim, B. (2014). Government support for SME innovations in the regional industries: The case of government financial support program in South Korea. *Research Policy*, 43(9), 1557-1569.
- Fatoki, O. (2014). Enhancing access to external finance for new micro-enterprises in South Africa. *Journal of Economics*, 5(1), 1-6.
- Ford, D., Gadde, L. E., Hakansson, H., & Snehota, I. (2006). *The business marketing course: Managing in complex networks* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Gerbing, D. W., & Anderson, J. C. (1984). On the meaning of within-factor correlated measurement errors. *Journal of Consumer Research*, 11(1), 572-580.

- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Hansen, H., Rand, J., & Tarp, F. (2009). Enterprise growth and survival in Vietnam: Does government support matter?. *The Journal of Development Studies*, 45(7), 1048-1069.
- Hendry, C., Brown, J., & Defillippi, R. (2000). Understanding relationships between universities and SMEs in emerging high technology industries: The case of opto-electronics. *International Journal of Innovation Management*, 4(01), 51-75.
- Herliana, S. (2015). Regional innovation cluster for Small and Medium Enterprises (SME): A triple helix concepts. *Journal of Social and Behavioral Sciences*, 169, 151-160.
- Kenny, D. A., & McCoach, D. B. (2003). Effect of the number of variables on measures of fit in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 10(3), 333-351.
- Kenton, W. (2019). *What is productivity and how to measure it explained?*. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/p/productivity.asp>
- Kurniawati, D., & Henry, Y. (2015). Productivity Improvement of Small-scale Medium Enterprises (SMEs) on food products: Case at Yogyakarta province, Indonesia. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 3, 189-194.
- Lisowska, R., & Stanistawski, R. (2014). Institutional support system for the development of SME innovation. *International Journal of Innovation and Learning*, 16(3), 319-337.
- Marinova, D., & Phillimore, J. (2003). Models of innovation. In L. Shavinina (Ed.), *The international handbook on innovation* (pp. 44-53). Elsevier Science.
- McGregor, K., & Ulrich, S. (2017). *Boosting SME productivity: How to evaluate the impact of SME training programmes – Evidence from Ghana, India and Vietnam*. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_587537.pdf
- Mitanoski, T., Kojic, J., Jaksic, M. L., & Marinkovic, S. (2013). Developing SME's through university support centers: A comparative analysis. *Management Journal for Theory & Practice Management*, 67, 15-27.
- Mukerji, B., Fantazy, K., Kumar, U., & Kumar, V. (2010). The impact of various dimensions of manufacturing capability on commercialization performance: Evidence from Canadian manufacturing sector. *Global Journal of Flexible Systems Management*, 11(3), 1-10.
- Mulyaningsih, H. D. (2015). Enhancing innovation in quadruple helix perspective: The case of the business incubators in-Indonesia. *International Business Management*, 9(4), 367-371.
- Organisation for Economic Cooperation and Development. (2005). *OECD SME and entrepreneurship outlook 2005*. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/oecd-sme-and-entrepreneurship-outlook-2005-edition_9789264009257-en

- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2017). *SME 4.0 SME master plan 2017-2017*. Retrieved from <https://www.sme.go.th/th/download.php?modulekey=12> [In Thai]
- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2018). *Final report reparation of strategies and action plans to promote small and medium enterprises by branch/area/issue: educational institutes and SME development*. Retrieved from https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20181102101534.pdf [In Thai]
- Peng, D. X., Schroeder, R. G., & Shah, R. (2008). Linking routines to operations capabilities: A new perspective. *Journal of Operations Management*, 26(6), 730-748.
- Plechero, M. (2011). *The role of local universities in improving traditional SMEs innovative performances: The Veneto region case*. Retrieved from <https://flore.unifi.it/retrieve/handle/2158/1102163/274168/PlecheroWP200911UniversitiesSME.pdf>
- Prowle, M., Lucas, M., Barnes, S., & Lowth, G. (2017). *Improving productivity in UK small-medium sized enterprises: A research study*. University of Gloucestershire, Gloucestershire Business School.
- Queensland Productivity Commission. (2016). *Productivity: Concepts, measurement and performance*. Retrieved from <https://s3.treasury.qld.gov.au/files/Research-Productivity-Concepts-Measurement-and-Performance-FINAL.pdf>
- Schoonjans, B., Van Cauwenberge, P., & Vander Bauwhede, H. (2013). Formal business networking and SME growth. *Small Business Economics*, 41(1), 169-181.
- Smith, S. M. (2011). *Innovation in teaching and learning*. In Stanford University's Human Sciences and Technologies Advanced Research Institute (H-STAR). *Knowledge exchange in dialogue with SMEs, government and higher education*. Triple Helix IX International Conference (pp. 1-19). Stanford University.
- The Office of Strategy Management Lower Northern Provincial Cluster 1. (2019). *Project for strategic planning for developing in lower northern provinces cluster 1 for 20 years (2018-2037)*. Author. [In Thai]
- Wang, P., Tong, T. W., & Koh, C. P. (2004). An integrated model of knowledge transfer from MNC parent to China subsidiary. *Journal of World Business*, 39(2), 168-182.
- Wang, X., & Zeng, Y. (2017). Organizational capability model: Toward improving organizational performance. *Journal of Integrated Design and Process Science*, 21(1), 5-24.
- Westland, J. C. (2010). Lower bounds on sample size in structural equation modeling. *Electronic Commerce Research and Applications*, 9(6), 476-487.
- Wilson, K. (2007). *Encouraging the internationalisation of SMEs*. Retrieved from https://www.gvpartners.com/web/pdf/Chapter_2_Wilson_FINAL.pdf

- Wong, C. Y., & Karia, N. (2010). Explaining the competitive advantage of logistics service providers: A resource-based view approach. *International Journal of Production Economics*, 128(1), 51-67.
- Vekic, A., & Borocki, J. (2017). *The role of Institution in support startup companies*. Retrieved from <https://www.iim.ftn.uns.ac.rs/is17/papers/89.pdf>
- Xu, Z., Lin, J., & Lin, D. (2008). Networking and innovation in SMEs: Evidence from Guangdong province, China. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(4), 788-801.
- Yu, W., Ramanathan, R., Wang, X., & Yang, J. (2018). Operations capability, productivity and business performance. *Industrial Management & Data Systems*, 118(1), 126-143.
- Zhao, Y., Li, Y., Lee, S. H., & Chen, L. B. (2011). Entrepreneurial orientation, organizational learning, and performance: Evidence from China. *Entrepreneurship theory and practice*, 35(2), 293-317.